proLékaře.cz | 6.11.2026

V souhrnu ve vztahu k mému tématu bych řekl, že uplynulých 42 let se projevovalo snahami v roce 1948 založenou transfuzní službu dotáhnout nejprve kvantitativně a poté i kvalitativně na úroveň sousedních států. Dařilo se to v porovnávání ke státům východním dobře. Nedařilo se to vůči Německu, Francii, Švýcarsku, Nizozemsku, abych jmenoval aspoň část těch, kde jsem byl. Na druhou stranu jsme neprodělali takové průšvihy jako některé státy např. s AIDS, homosexuály, hemofiliky. Mne při porovnávání napadá, jak jeden z náměstků nám doporučoval v zájmu naší spokojenosti, abychom nikdy neporovnávali k varhanám ale k neckám. Jsem přesvědčen, že dnes můžeme porovnávat k varhanám.

Profesor Zdeněk Vodrážka in memoriam

Na rozepsané osmdesáté osmé stránce se v tropických dnech letošního července uzavřela bohatě popsaná kniha života pana prof. Dr. Ing. Zdeňka Vodrážky, DrSc.

Rodáka z Líní (narozeného 10. července 1927 v Plzni), kterého fascinovala od raného mládí chemie. Po studiu na Masarykově reálném gymnaziu v Plzni a krátké laboratorní praxi nastupuje Zdeněk Vodrážka jako student na Vysokou školu chemicko-technologického inženýrství Českého vysokého učení technického v Praze s jejím absolutoriem v r. 1950. Jeho úspěšná experimentální práce mu již v r. 1952 umožnila získání doktorátu technických věd.

V témže roce nastupuje doktor inženýr Vodrážka do právě zakládaného Ústavu hematologie a krevní transfuze v Praze a rozvíjí zde svou další vědeckou aktivitu. S tímto ústavem dále spojí velkou část svého profesního života. V r. 1956 obhájil kandidátskou dizertační práci a v r. 1965 doktorskou dizertační práci (Ústav fyzikální chemie Československé akademie věd) zaměřenou na fyzikálně-chemické vlastnosti bílkovin.

Dr. Ing. Vodrážka, DrSc., řídil výzkumné práce zaměřené zejména na studium struktury a funkce krevních bílkovin a metabolismus krevních elementů. Publikoval více než 150 původních vědeckých sdělení, z větší části v renomovaných zahraničních časopisech, z oblasti chemie a fyzikální chemie bílkovin, jakož i teoretické a aplikované enzymologie; je rovněž spoluautorem 21 patentů. Za dosažené výsledky obdržel řadu ocenění mj. Ceny České lékařské společnosti J. E. Purkyně (1966 a 1969), Státní cenu za objevné práce o hemoglobinu a bílkovinách transportujících hem (1979), Zlatou plaketu J. Heyrovského za zásluhy o rozvoj chemických věd a Votočkovu medaili VŠCHT Praha (1992).

Jako vynikající vědec se Zdeněk Vodrážka věnoval rovněž pedagogické činnosti, pro niž měl mimořádné nadání a cit. Od počátku šedesátých let působil nejprve v postgraduálních kurzech Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů a později přednášel Lékařskou chemii a biochemii na Fakultě všeobecného lékařství

Univerzity Karlovy, kde se také v r. 1967 habilitoval pro obor Lékařské chemie, a tím se stal prvním habilitovaným docentem odborného předmětu, který nebyl absolventem lékařské fakulty. Kromě toho přednášel vybrané kapitoly z biochemie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, a od r. 1976 také na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, kde se následně stává vedoucím katedry biochemie a mikrobiologie. Tímto vzniká vzácná, prakticky doživotní symbióza vzájemného obohacování Zdeňka Vodrážky a VŠCHT. Kromě základního všeobecného předmětu Biochemie pro všechny fakulty VŠCHT přednášel Enzymologii, Biofyzikální chemii, Přehled biotechnologií, Biochemii člověka aj. Profesorem pro obor biochemie byl jmenován v r. 1983. S velkou chutí a energií se věnoval

proLékaře.cz | 6.11.2026

organizaci vědecko-výzkumné a pedagogické činnosti katedry. V oblasti vědecké orientoval katedru na enzymologii. V pedagogice a managementu katedry je jeho velikým úspěchem prosazení a zformování nejprve mezioborového studia „Enzymové inženýrství" a v r. 1990 samostatného studijního oboru Obecná a aplikovaná biochemie se třemi zaměřeními: obecná biochemie, biochemické technologie a biomedicínské inženýrství.

Je mile úsměvné, když v těchto dnech s něhou a úctou vzpomínají ctihodní šediví profesoři na svá asistentská léta pod „osvíceným diktátorem".

Obdivuhodné byly pedagogické a didaktické schopnosti pana Profesora, vždy bezpartijního učitele také mnoha mých kolegů. Například umění přirovnat a vysvětlit složité biopolymery jako korálky na niti, nebo skládaný list. Autor těchto řádků ví, jak obecnou platnost má přirovnání klíče a zámku i v běžném lidském životě.

Jako pedagog trpělivě vysvětloval a bazíroval na pochopení fundamentu. Přednášky zahrnovaly široké spektrum nejaktuálnějších poznatků např. o buňce, genetice, metabolismu, bioenergetice, fotosyntéze.

Mám osobní vzpomínku na jedno z tradičních soukromých vánočních posezení i s vlídnou paní Evou Vodrážkovou. Při skleničce becherovky a nějakých dobrůtkách se pan Profesor rozpovídal o úskalích interpretace koncentrace cholesterolu v krvi. Začalo sněžit. Nikdo z nás si toho nevšiml. Čas příjemně utíkal. A zatím stačil zapadat pod schody zaparkovaný kočárek i se spokojeně funícím pasažérem s pár vločkami sněhu na růžových tvářích.

Profesor Vodrážka je autorem několika monografií. K nejvýznamnějším patří Fysikální chemie pro biologické vědy (1975 a 1982), jejíž překlad vyšel rovněž v obou tehdejších německých státech (1976 a 1979), Potravinářská biochemie (Vodrážka a kol. 1981), Bioorganická chemie (Vodrážka a Krechl, 1991) a dvě vydání Biochemie (1992 a 1996) – stále používané učebnice magisterských a doktorských studijních programů.

Jeho široký odborný přehled, zkušenosti i charisma byly využívány v práci odborných společností (místopředseda České spol. klinické biochemie, předseda sekce biochemické a toxikologické analytiky), vědeckých rad řady institucí, komisí pro obhajoby kandidátských a doktorských disertačních prací, komisí pro státní závěrečné zkoušky, atestačních komisí aj. Mezi nejvýznamnější funkce patřilo jeho členství v Radě vlády ČR pro výzkum a vývoj (1992–2000) a v Akademickém sněmu AV ČR. Kromě toho zastával funkci místopředsedy pracovní skupiny akreditační komise vlády ČR pro obor chemie (1991-2006).

Při pohledu na práci, kterou profesor Vodrážka vykonal, je zjevný jeho podíl na prosazování chemie a biofyzikálně-chemického myšlení v medicíně.

S jedinečnou noblesou a elegancí do první přednášky z cyklu Biochemie v zaplněné aule zařadil i téma kamene. Vztah ke kameni je zřejmý při pohledu na vlastnoruční sloupky, zídky, podezdívky a schůdky u vily rodiny pana Profesora v oblíbených Mnichovicích.

Je povzbudivé, že Zdeněk Vodrážka mohl knihu svého života uzavřít v pokoji a ve spokojenosti s dosaženými výsledky a celým svým životem.

Sbohem, pane Profesore. Nebo snad někdy…?

Tomáš Zoufalý

Prameny faktografických informací

1. Rauch P. Chem. Listy *101,* 593-627 (2007).
2. http://www.vscht.cz/#novinka_detail-9955636935980017
3. http://www.vscht.cz/#novinka_detail44370840020128
4. Foto archiv VŠCHT

Inzerce A15j1008783 ▶ Inzerce A15j1007316 ▶ ▶